

De laat-middeleeuwse visserij te Slepeldamme en te Coxide

J. Mertens

De visserij was zeer belangrijk in het middeleeuwse graafschap Vlaanderen dat een relatief lange kuststrook had en vele rivieren en vijvers telde. De bedrijvigheid van sommige vissersplaatsjes is bekend, van andere is minder geweten. Dit laatste is het geval voor Slepeldamme en Coxide in de Zwinmonding nabij Sluis¹. Deze vissersplaatsjes klimmen vrij ver in de tijd op. Reeds in 1275 kregen de inwoners van Slepeldamme deel aan alle handelsprivileges van Aardenburg² en voor de vijftiende eeuw zijn enkele concrete gegevens over de vissers in deze plaatsjes bewaard.

Slepeldamme en Coxide lagen stroomopwaarts en oostelijk van Sluis aan de Zwinarm, die noordoostelijk van Sluis het Vlaamse land binnendrong en die uiteindelijk vanuit Cadzand zou worden ingepolderd. Beide plaatsjes lagen ten zuiden van het middeleeuwse Cadzand en van Zuidzande. Slepeldamme lag aan de sluis waar de Ee in het Zwin uitwaterde. Door de daar aanwezige schutsluis konden schepen vanuit het Zwin via de Ee de haven van Aardenburg bereiken en deze vorm van scheepvaartverbinding zou pas in 1813 voor goed afgesloten worden³. Coxide lag nog wat meer oostwaarts, aan de samenvloeiing van het kanaal van Brugge dat over Oostburg liep, en het Zwarte Gat dat ten oosten van Kadzand noordwaarts naar de Wielingen en de Honte liep⁴. Terwijl Slepeldamme zich natuurlijkerwijze op Aardenburg, waarvan het bijna drie kilometer verwijderd was, richtte, kon Coxide beschouwd worden als een voorhaven van Oostburg, waarvan het ongeveer twee kilometer af lag. Slepeldamme lag op anderhalve kilometer van Sluis en Coxide lag verder oostwaarts, op drie kilometer van Sluis. Voor deze vissers behoorden betwistingen met Aardenburg, Oostburg en Sluis tot de concrete beproevingen in het bestaan.

- 1 R. DEGRYSE vermeldt één keer zeer terloops Coxide in *Vlaanderens haringbedrijf in de Middeleeuwen*. Antwerpen, 1944, p.25.
- 2 L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Cartulaire de l'ancienne Estaple de Bruges*, I. Brugge, 1904, p. 57.
- 3 A. STAPEL in *Geografisch Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap*, XI, 1977, Nr 5, p. 323.
- 4 M. COORNAERT, *Knokke en het Zwin*, Tielt, 1974, p. 353, 359-361.

In de loop van het tweede kwart van de 15de eeuw begon de Vlaamse visvangst een zekere bloei te kennen⁵. Zowel de Vorst als de grote steden die tot dan toe de belangen van de Hanzeaten hadden verdedigd en omwille van de concurrentie de Vlaamse visserij in geen geval hadden bevorderd, lieten hun vroegere restricties achterwege en op vele plaatsen kende de visvangst een relatieve bloei. Een duidelijk voorbeeld hiervan werd beschreven door R. Doehaerd⁶ over de visvangst te Wenduine. De visserij in de Zwinmonding was wellicht ouder. Een tarief van 1368 vernoemt de vissers “van binnen gate” in het Zwin die “telker zeevaart, vangen zij veel, vangen zij luttel, eenen Vlaamschen groot” moeten geven⁷. De naam Coxide wordt hierbij expliciet genoemd.

Blijkbaar was dit recht niet steeds geheven of misschien was de vissersactiviteit lange tijd te verwaarlozen geweest. In alle geval ontstonden op het einde van de 14de eeuw problemen. In 1397-1398 werden de vissers van Coxide lastig gevallen door de baljuw van Aardenburg⁸. Hij deed de vissers van Coxide, die geen taks wilden betalen, gevangen nemen en hield ze gekerkerd te Mude. Het Brugse Vrije nam het voor de vissers op⁹. In mei 1400 werd Raas vanden Keythulle naar Rijsel gestuurd bij de kanselier en de heren van de Raad met het verzoek dat zij aan de baljuw van Aardenburg zouden bevelen “dat hy zoude laten onghemoeyt de visschers van Coxide vanden grooten die hi hemlieden hiesch ende van anderen pointen nieuwelicx up gheset twelke noyt ghesien was”¹⁰. In december van dat jaar lijkt het Vrije de taks te erkennen : Jan van Boeyegheem wordt op 19 december naar Pieter Bruusch te Sluis gestuurd met de boodschap dat hij “ontfanghen soude vanden visschers van Coxide eenen groot van elken scepe dat visch brochte uter zee tote Quasimodo (zondag na Pasen; in 1401 = 10 april)”. Terzelfdertijd werden de vissers van Coxide van die regeling op de hoogte gebracht¹¹.

Naast dit klaarblijkelijk vast recht werd er ook nog een tol geheven. Die tol zelf was evenmin nieuw, vermits wij hem in de 14de eeuw verschillende malen expliciet aantreffen.

5 P. HOVART, *Zeevisserijbeheer in vroegere eeuwen. Een analyse van normatieve bronnen*, 1985, p. 25.

6 R. DOEHAERD, *La g n se d'une entreprise maritime. Les pêcheurs de Wenduine au XVe siècle in Contributions   l'histoire économique et sociale*, I, 1962, p. 5-38.

7 M. COORNAERT, *Knokke en het Zwin*, p.52.

8 Rijksarchief Brugge, registers van het Vrije 142 f^o11 r°.

9 RA Brugge, Reg. Vrije 144, f° 12 r°-14v^o, f^o29r^o.

10 ibidem, f° 29v^o.

11 ibidem, f° 15v^o.

Zoals gebruikelijk werd het tolrecht in pacht gegeven aan de meest biedende. In 1386 werd de tol te Aardenburg en Slepeldamme voor een termijn van drie jaar verpacht aan Jehan Lennoet de jonge voor een bedrag van 420 lb. par.¹² Hij moet wellicht onderscheiden worden van het recht “dele pesquerie devant Slepeldamme” en dat “de le pesquerie devant Coxide”. Beide laatstgenoemde rechten werden in 1381 in pacht gehouden door Bouden f. Pieters voor 14 lb. par. sjaars. Bovendien hield dezelfde ook de opbrengst “des estans et pesquerie devant la nouvelle escluze dehors Oestbuerch” voor 4 lb. par. per jaar in pacht¹³. De drie rechten samen nam hij opnieuw in pacht voor een periode van negen jaar met ingang van Sint-Bartholomeus (24 augustus) 1383 voor 66 lb. par. sjaars¹⁴.

Maar de concurrentie was blijkbaar groot en door iedereen werden reglementen en taksen met graagte omzeild en genegeerd. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat op 13 januari 1456 de schepenen van het Vrije op inspectiereis naar Sluis gingen om “te wetene of de visschers die daer of varen te staken, langher staken zouden danne tvoorgebot, daerof uteghegheven bi den 4 Leden slands van Vlaenderen, verclaerst ende inhoudt, midts dat de visschers van Coxide ende van Slepeldamme der wet also angebrocht hadden”¹⁵. De verhouding tussen Sluis en Slepeldamme-Coxide was blijkbaar niet optimaal. Dit alles zou nog verslechteren door de hope-loze situatie van Sluis. Tegen het einde van de 15de eeuw was de toestand in de Zwinstad zo benauwend dat ze besloot zich met alle inkomsten en schulden over te geven aan Philips de Schone om bij de domeinen van het graafschap te worden gevoegd. De vorst accepteerde dit voorstel in januari 1498¹⁶. De “tegenstander” voor de vissers te Slepeldamme en te Coxide werd nu de vorst zelf! Als beheerder van de stad werd “nostre ame et feal conseiller et receveur de noz aydes de Flandre et de Lescluse, Jheromme Laurin” aangesteld. Er werd o.m. bepaald dat alle schepen die het Zwin opvoeren hetzij “grosses hulques, boitkins ou autres” hun vis of andere waar te Sluis moesten uitladen op straf van een boete van 20 grooten per vaartuig. Doorvaart naar vrije steden (Brugge, Damme, Hoeke, Monikerede en Oostburg) was wel toegelaten¹⁷. Slepeldamme en

12 ARA, RK. 47046, f°11v°.

13 ARA, RK. 47045 f°12r°.

14 ARA, RK., 47046 f°22v° en RK. 47047 f°15r°.

15 W. BLOCKMANS, *Voor wijn en vis*, in *Ostendiana III*, p. 132 n. 43.

16 M. K. E. GOTTSCHALK, *Westelijk Zeeuw-Vlaanderen II*, p. 121; Hierover zie men ook: A. M. LAURET, (uitg.), P. MEESTERS, *De Geschiedenis van Sluis*, 1980, p.136.

17 L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes des Pays et Comté de Flandre. Quartier de Bruges. Coutumes des petites villes et seigneuries enclavées*, t. IV. Brussel, 1892, p.587.

Coxide konden bijgevolg alle activiteit ter plaatse vergeten. In alle geval was die groot genoeg om via een proces trachten te redden wat nog te redden viel. Het Brugse Vrije trad opnieuw in het gelid. Terzelfdertijd werd ook geprocedeerd over andere twistpunten met Sluis : de regeling omtrent twee percelen (de Oostcuere en de Zuitcuere), die vroeger door het Vrije aan Sluis waren afgestaan en de regeling over het onderhoud en toezicht op een sluis, onder de vismarkt te Sluis, en een watergang, genoemd de Ryole¹⁸. Laatstgenoemde aspecten zullen wij nochtans niet in deze uiteenzetting betrekken.

In begin mei 1498 appelleerde het Vrije tegen het octrooi dat aan Sluis was toegekend. De bekende Brugse kroniekschrijver Rombaut de Doppere maakte er de akte van op¹⁹. De zaak werd behandeld door de Raad van Vlaanderen en er werd een enquête gehouden. Roland van Moerkerke en Anthone Spillaert werden als commissarissen met een onderzoek belast. Het relaas van de ondervragingen is bewaard gebleven²⁰. Vooral de ondervraging van de getuigen opgeroepen door het Brugse Vrije licht ons in over de visserij te Slepeldamme en Coxide (zie bijlage). De getuigen opgeroepen door J. Lauwerin lichten ons vooral in over het probleem aangaande de Oost- en Zuidcuere en de Ryole.

Voor het Brugse Vrije getuigen Vincent Geraerts, 49 jaar oud, pastoor van Hanekenswerve, Cornelis f. Pieter Inghelrams, 68 jaar, vrijlaat, Jan f. Adriaen Alaerts, 47 jaar, landarbeider, Matthijs f. Gillis Costers, 55 jaar, vrijlaat, Gabriel Scolleboone, 50 jaar, wonend te Sluis, kapelaan van de vissers te Slepeldamme en te Coxide, Jan f. Laurens Mersman, 46 jaar, visser te Coxide, Jan Lecke, 59 jaar, vroeger visser, nu landarbeider te Coxide. Het betreft hier allen mensen uit de streek. Zij leveren een zeer eensluidend getuigenis af.

Allen zeggen dat de bevolking van Slepeldamme en Coxide vooral uit vissers bestaat. Sommige zegslieden geven een verhouding aan tussen het belang van de visserij en die van de landbouw. Volgens Cornelis Inghelrams zijn er vier vissers voor één landbouwer; volgens Jan Alaerds is de visvangst dubbel zo belangrijk als de landbouw en Jan Mersman zegt dat er slechts tien "manoirs vivans de labeur" zijn.

18 L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Coutumes petites villes* t. IV, pp.543-565.

19 RA Brugge, registers Vrije 237, f° 85r°.

20 Archives départementales du Nord B.1355/16.505 en B.1355/16.505°.

Vincent Geraerts deelt mee dat er vroeger 1400 tot 1500 zielen waren; nu nog slechts ongeveer 400. Deze cijfers worden kracht en geloofwaardigheid bijgezet door de gegevens over de belastingbetalers, die door Matthijs Costers en Jan Alaerds meegedeeld worden en zelfs met zettingsrollen gestaafd worden : in 1479 waren er 328 belastingbetalers, nu nog slechts ong. 70 en in de zettingsrollen van 1488 en 1493 kwamen respectievelijk 292 en 64 personen voor. Met een coëfficiënt van 4 of 5 personen per belastingbetaler lijken de cijfers van Geraerts vrij aannemelijk. De bijzonder grote terugval heeft luidens de mededeling van de zegslieden die voor het Brugse Vrije getuigen, geen uitstaans met de oorlog tegen Maximiliaan. Dan verbleven inderdaad zeer veel vissers te Sluis, maar toen de vrede (in 1492) teruggekeerd was, keerden ze allen naar Slepeldamme en Coxide terug waar zij, zoals vroeger, o.m. door de bemiddeling van tussenpersonen uit Eeklo en factors voor de grotere steden uit Brabant (Brussel, Mechelen, Leuven) en Vlaanderen (Gent, Dendermonde, Aalst, Oudenaarde) hun vis aan de man brachten.

Vroeger waren er te Slepeldamme 3 haringbuizen en 6 vissersboten en te Coxide 2 buizen en 6 boten. Nu zijn er nog slechts 3 boten te Slepeldamme en 2 boten te Coxide. Deze cijfers worden meegedeeld door Alaerds. Costers en Mersman geven nagenoeg dezelfde cijfers. De visserboten worden bemand door 8 tot 14 man (Alaerds, Costers, Mersman). De bemanning is in de zomer kleiner (8 à 9) dan in de winter (12 à 14) (Alaerds).

Ook te Slepeldamme wordt er tol betaald (Geraerts, Inghelrams, Mersman, Lecke) zodat de tol niet de reden is waarom men Sluis vermiijdt. Sluis wordt gemeden omdat het te duur is (Geraerts, Inghelrams, Alaerds) en ook omdat de wegen slecht zijn (Geraerts).

Bijna alle getuigen hebben het over de belangrijke rol die door de bevolking van Slepeldamme en Coxide gespeeld wordt in het onderhoud van de dijken en evenzeer is er eenstemmigheid over het feit dat het vertrek van de bevolking zal uitdraaien op een ruïne voor de kerken. Vanzelfsprekend zullen de nederzettingen ook economisch en demografisch onder dergelijk vertrek te lijden hebben. Jan Lecke voegt er aan toe dat er ook nu nog slechts 9 belastingbetalers te Coxide overblijven. Als ze ertoe besluiten te vertrekken uit Slepeldamme en Coxide zullen de vissers trouwens niet naar Sluis gaan maar naar Blankenberge of Heist en veel meer nog naar Zeeland en Vlissingen (Costers, Scolleboone, Mersman, Lecke), waar 18 visserswoningen, door de baljuw ter beschikking gesteld, voor hen klaar staan (Mersman).

Jeronimus Lauwerin riep 6 getuigen op, vooral inwoners van Sluis, maar ook een Bruggeling en een vrijlaat²¹. Zoals reeds vermeld slaat hun getuigenis veeleer op het stadsgebied, het toezicht op een sluis en watergang en op de toegankelijkheid van de stad. Toch belicht het vaak nog een of ander aspect van de visserij te Slepeldamme en te Coxide. Impliciet of expliciet geven de getuigen (Jan Van Verden, 41 jaar, poorter van Sluis; Adriaen van Hille, 46 jaar, vrijlaat; Simon Andries, 52 jaar, poorter van Sluis; Cornelis Drabbe, 40 jaar, poorter van Brugge, verblijvend te Sluis) te kennen dat beide plaatsjes inderdaad hoofdzakelijk van de visvangst leven. Een nuance wordt nochtans aangebracht door Jacob vanden Peerboome, 49 jaar, poorter en schepen te Sluis en door Adam van Riebeke, 66 jaar, poorter van Brugge : zij zeggen dat tot voor ongeveer twee jaar de vissers te Sluis verbleven. Zij zeggen niet dat dit vertrek zou te wijten zijn aan het einde van de oorlog maar geven als reden hiervoor wel de duurte te Sluis op. Ook belichten de getuigen voor Lauwerin de rol van Guy de Baenst (Het is merkwaardig dat de door Lauwerin opgeroepen getuigen allen de Baenst vermelden, terwijl de getuigen voor het Vrije dit niet doen, vooral als men de weinig vleiende bewoordingen van de kroniekschrijver Romboudt de Doppere over de familie de Baenst leest : “Die sabbati xxii. julii, fugit ex oppido Slusensi Jacobus nothus de Baenst, frater Guidonis de Baenst, cons. Slusen. contra omne jus et omnem rationem, ut inde videtur : nam nothus erat et vitae turpissimae, scortator, adulter etc.. In suo consulato habuit concubinam sua in domo, unde uxorem legitimam bonam et honestam ejecit. Erat, ut ipse fatebatur, fur, latro, incendiarius, stuprator mulierum per vim etc. Guido de Baenst et Guido de Visch Slusam totam perverterunt et destruxerunt, causamque dederunt perditionis)²², die te Slepeldamme een aantal vissershuisen had laten optrekken (Van Verden, Van Hille, Drabbe, Vanden Peerboome, Van Riebeke) en daardoor vissers uit Sluis zou hebben weggehaald. Het aantal gezinnen dat op die wijze uit Sluis zou weggetrokken zijn bedraagt volgens Drabbe 40, volgens Simon Andries 30 en volgens Vanden Peerboome

21 Archives départementales du Nord, B. 1355/16505°.

22 H. DUSSART, *Fragments inédits de Romboudt de Doppere*. Brugge, 1892, p. 68 : vertaling : “op zaterdag 22 juli vluchtte uit de stad Sluis Jacob, bastaard de Baenst, broer van Guido de Baenst, tegen alle recht en tegen alle rede in schepen van Sluis, zoals later blijkt : want de bastaard was van de slechtst mogelijke levenwandel, een hoerenloper, een echtbreker, enz. In zijn schepenschap hield hij zijn bijzit in zijn woonst, waaruit hij zijn goede, eerbare, wettelijke vrouw buiten gooide. Hij was, zoals hij zelf zegde, een dief, een straatrover, een brandstichter, een vrouwenverkrachter, enz. Guido de Baenst en Guido de Visch hielpen heel Sluis om de hals en vernielden het en waren de oorzaak van zijn teloorgang”.

28 tot 30. Toen de vissers (nog) te Sluis verbleven kwamen handelaars die Brussel, Mechelen, Aalst en Oudenaarde bevoorraden logeren in de Kerkstraat “à l’enseigne de Sainte Katerine où il fasoient leur paccages de leur poisson” (Van Verden). Toch erkennen zij dat “il est bien vray que parci devant meismement et pardevant les guerres y a tousiours eu des boits pescheres aux lieux de Slepeldamme et de Coxide faisant leur negociacion et vente a leur plaisir” (Drabbe). Ook Vanden Peerboome zegt dit. De vissers mochten “deschargier leur poisson ou bon leur sembloit. Toutefois lors ilz venoient bien souvent à Lescluse et la cause pourquoi ilz font difficulte de y venir presentement ny scet”. Ook Van Riebecke getuigt dat er steeds vissers geweest zijn.

Een ander interessant gegeven wordt verstrekt door Jan Van Verden : een vissersboot wordt bemand door 10 tot 12 man. Bij de visserij zijn, vrouwen en kinderen inbegrepen, 20 tot 24 personen per boot betrokken. Uiteindelijk was de duurte te Sluis een reëel feit : “pour ung lot de servoise quilz ont pour ung gros ausdis lieux de Slepeldamme et de Coxide il leur en convient paier a Lescluse ung vielz patart” (Drabbe) m.a.w. de prijzen zijn te Sluis dubbel zo hoog. Het eventueel nadeel van de nieuwe regelingen voorzien in het aan Sluis toegekend octrooi voor de vissers zelf wordt afgezwakt door een “Advertisement” dat Jeronimus Lauwerin aan het getuigenverhoor toevoegt : “des trois vischbotes qui sont audit Slepeldamme lun appartient a manans de Lescluze et les deux autres a Guy de Baenst”.

Het getuigenverhoor heeft plaats in juni 1498²³. Dan blijft het enige tijd stil in de zaak maar het blijkt dat Jeronimus Lauwerin geen gemakkelijke partij is : op 9 juli (hooimaand) 1500 wordt Melcior Roze door het Vrije “ghesonden ... ande visschers van Slepeldamme omme te hebbene de namen vanden ghevanghene visschers”²⁴. Het Vrije kwam financieel tussen voor de vissers : “betaelt den visschers van Slepeldamme te wetene Corn. Sterpaert ende Jacop Horeyt stiermannen vanden vischboeten van Slepeldamme de welke by laste vander wet vanden Vrijen contrarie zekeren octroye vercreghen by die vander Sluus, commende uuter zee brochten hueren vissche te Slepeldamme ter causen vanden welken zij ghevanghen waren 36 daghen in recompensacie vanden schaden int arreesten ende boeten by hemlieden betaelt te deser cause ... 48 lb.”

23 zie bijlage; zie ook RABrugge, registers Vrije 237, f°53r°, f°67v°-68r°, f°85r°-v°, f° 112 r°.

24 RA Brugge, Reg; Vrije 239, f° 68 r°.

Het arrest van 22 november 1502²⁵ bevestigt de overeenkomsten in 1389-1390 tussen het Vrije en Sluis gesloten m.b.t. Oost- en Zuidkeure en de Ryole maar geeft geen uitsluitsel omtrent de situatie van de vissers van Slepeldamme en Coxide. Tegen deze uitspraak ging J. Lauwerin in beroep en verkreeg door de Raad van Mechelen een voor hem gunstig vonnis²⁶. Een ogenblik overweegt men een beroep bij het Parlement van Parijs, maar men ziet hier uiteindelijk van af. Uit de motivering van deze houding vernemen wij onrechtstreeks dat ook de vissers geen voldoening kregen. Het blijkt immers: "Ende voort zo was vertoocht dat de visschers van Coxide ende Slepeldamme groot interest hadden by zekeren octroyen vercreghen bijden voors. vander Sluus van dat de zelve visschers aldaer niet meer mochten af noch an varen omme te visschen. Van welken octroyen tandren tijden gheappelleert ghezijn hadde in meeninghen tappeel te verheffene int parlement te Parijs daer toe men gheen relief dappel en hadde connen ghecrighen maer waren de voors. visschers ghespolieert ghebleven ende zonder neeringhe"²⁷.

Wellicht ging de visserij te Slepeldamme en te Coxide langzaamaan ten gronde en vestigden een aantal vissers zich elders. Dit blijkt niet alleen vrij duidelijk uit de bewaarde getuigenissen maar het wordt ook *de visu* door de vorstelijke commissarissen zelf bij het verrichten van hun enquête vastgesteld: "Par la veue et visitation de Slepeldamme et Coxide avons trouvé que ce sont deux places assis au piet des dicgues de la mer chacun lez ung escluse pour le present petitement amasonnez. A l'advenant, que par ci-devant ilz ont este, comme bien demonstrent les traces des masnoirs et edifices, ruinez et gastez. Et à nostre sambler la pluspart des gens qui y veismes estoient gens frequentans et hantans la mer".

Verder wordt zulks ca. 1526 uitdrukkelijk bevestigd voor Coxide waar getuigd wordt dat ca. 1490 nog 500 à 600 communicanten woonden, terwijl dit getal nu tot 125 inwoners teruggelopen is. Ooit waren er

25 RA Gent, Raad van Vlaanderen 7515 f°456v°-458v°.

26 RA Brugge, Reg. Vrije 23, f°12 v° - Het vonnis dateert van 14 maart 1505, n.s. : zie Grote Raad van Mechelen, Reg. 805 f° 335-338. In J. Th. DE SMIDT, E.I. STRUBBE en J. VAN ROMPAEY (o.l.v.) *Chronologische Lijsten van de Geëxtendeerde Sententiën berustende in het archief van de Grote Raad van Mechelen*, dl. II. Brussel, 1971, p. 21 wordt ten Zeeland vermeld als landsheerlijkheid waaronder de zaak behoort. Het is duidelijk dat het hier gaat om een beroep tegen een vonnis van de Raad van Vlaanderen.

27 RA Brugge, Reg. Vrije 23, f° 12v°-13r° : resoluties van 22 januari 1506 (n.s.).

acht of negen visboots en drie grote schepen die harincbuusen genoemd worden. Maar nu is dit alles ten gronde gegaan ...²⁸.

De vissers van Slepeldamme en Coxide waren dus mede het slachtoffer van de teloorgang van Sluis, maar het octrooi dat Sluis in 1498 ontving was in geen geval de rechtstreekse oorzaak van deze achteruitgang, vermits het verval sinds ruim tien jaar vroeger was ingezet. Wat de getuigen in het onderzoek ook mogen beweren, de oorlogen tegen Maximiliaan hebben wellicht een meer dan bijkomstige rol gespeeld. Het octrooi dat daarna aan Sluis verleend werd heeft ongetwijfeld meegeholpen herstel voorgoed uit te sluiten.

BIJLAGE

Enquete van 6 tot 10 juni 1498 gehouden door R. van Moerkerke en A. Spillaert, vorstelijke commissarissen, inzake de betwisting door het Brugse Vrije van het octrooi op 14 januari 1498 (n.s.) toegekend aan de stad Sluis (partim : verhoor van de getuigen opgeroepen door het Brugse Vrije), 10 juni 1498 (Archives départementales du Nord B 1355/16505).

Enqueste de ceulx du Franc sur les raisons de leurs doleances et plaintes contre aucuns points et articles de lottroy de nostre Tres Reboubte Seigneur puis nagaires fait et publie pour la resourde de sa ville de l'Escluse

Par la veue et visitation de Slepeldamme et Coxide avons trouve que ce sont deux places assis au piet des dicgues de la mer chacun lez ung escluse pour le present petitement amasonnez a ladvenant. Que par ci-devant ilz ont este comme bien demonstrent les traces des masnoirs et edifices ruinez et gastez. Et a nostre sambler la pluspart des gens qui y veismes estoient gens frequentans et hantans la mer.

Ce fait nous avons procede a laudicion des tesmoings produiz de la part desdis du Franc comme cy après sensuit.

28 RA Brugge, Nieuw Kerkarchief 373 f°16-17 : "Item in predicta parochia ultra XXXVI aut XL annos VC vel VIC communicantes fuerunt. Iam vero pro tempore sunt centum cum viginti quinque omnibus computatis inhabitantibus in parochia. Hic antea etiam fuerunt naute cum octo aut novem navibus que nominantur *visboots* similiter et tres magne naves nominate in lingua vernacula *harincbuusen*; etiam cum magna familia declinatum est hoc omnino et ad nichilum devenit ut manifestum et notum est.

Messire Vincent Geraerts presbytre cure de leglise parrochiale de Hanekinswerve eagie de 49 ans ou environ produit de la part des bourgmaitres et eschevins du terroir du Franc..... Il scet et congnoit que lesdis lieux de Slepeldamme et de Coxide passe a vint ans quil a este cure et pasteur de Oostbourg et de Hanekinswerve ont este et sont principalement fondez et entretenus sur le fait et negociacion de pescherie comme de tout temps ilz ont este. Interroguie comment il scet a parler du temps auparavant sa residence dist quil le scet par les livres et les registres des fondacions obseques et anniversaires fais et establiz en icelles églises parrochiales des pescheurs et habitans par cy devant esdis lieux. Semblablement par la relacion de plusieurs anchiens et aussy par ce quil est assez nottoire. Dist en oultre que les habitans desdis lieux ont de tout temps quil en a eu cognoissance paisiblement use et joy de ladicte negociacion et pescherie esdis lieux sans que lon leur en ayt fait aucun destoubrier ou empeschement, sauf que pour les derrenieres guerres ilz furent constrains de demourer et prendre leur reffuge audit lieu de Lecluse a cause que leur maisons et manoirs estoient brulez et demoliz. Mais que incontinent apres la paix ilz se sont retirez esdis lieux rediffie leur manoirs et maisons le mieux quilz ont peu.

Sur le 26e dist et deppose que auparavant lesdis guerres esdis lieux y solloit avoir de 14 a 15 cens personnes vivans de ladicte negociacion et de ce que en deppent. Ou a present il nen y a que quatre cens ou environ lesquelz sont tailliez et assis selon et a lavenant de leurdite negociacion es pointinghes et settinghes qui sont les deniers de nostre Tres Redoubte Seigneur et desdis de la Loy pour regir et gouverner ledit terroir du Franc.

Sur le 29e dit quil scet et congnoit que audit lieu de Slepeldamme se paie et lieve chascun jour tonlieu au prouffit de nostredit Tres Redoubte Seigneur de chascun boit y arrivant a tout poisson et de toutes autres denrees et marchandises qui y passent ou sy chargent par mer ou par terre. Et que a present celluy qui tient le tonlieu de mondit Seigneur a Lescluse y a son commis et substitud.

Sur le 30e dit et deppose quil a telle cognoissance desdis lieux dou cas que lesdis habitans ne porroient illec hanter et exercer leurdite negociacion et pescherie et y vendre et ademerer leur poissons et denrees que ce causeroit la totale depopulacion diceux lieux et ruyne des eglises parrochiales par ce que les pescheurs qui sont les trois parts seroient par succession de temps constrains de transumer leur demeure et habitacion en autre leu par quoy les charges des pointinghes et settinghes devans a la porcion desdites parroiches seroit insupportable par la reste des habitans qui y porroient demourer dont en par fin ilz seroient aussy constrains de habandonner lesdis lieux. Sur le 31e dit que par ceste depeupulacion porroit avenir tres grant grief au pays de Flandres par ce que au besoing il ny auroit personne pour entretenir les dicques au long desdites deux parroiches ne aussy pour resister a la tempeste et tormente de mer et prerver ledit pays de inundacion. A quoy bien souvent en yver temps lesdis habitans sont empeschiez et travailliez nuy et jour sans pouvoir partir desdites dices et que autrement le tout se perde-

roit sans y jamais pouvoir remedier par ce quil ny a autre dicke entre la ville de Bruges et Gand que celle ou lesdis pescheurs demeurent.

Sur le 32e dit que de tout le temps quil a demoure esdites parroiches et comme il a entendu de long temps au paravant pluseurs chassemairées demourans a Eeclo et en autres lieux lievent et prennent journallement de poisson y arrivant pour en provander et aderverer es villes de Bruxelles, Malines, Audenarde, Alost et autres lieux tant en Flandres comme en Brabant. Et quil fait a doubter que se lesdis pescheurs fussent tenus de mener leur poisson en la ville de Lescluse quilz nen scauroient avoir aucune widennge par ce que les dessusdis chassemairées ne voudroient et ne porroient faire leur traite attendu que en ladicte ville ilz ne auroient ne entree ne yssue a leur commodite comme il fait a presumer; meismement que par temps dyver et pluvieux lesdis chassemairées ne porroient aucunement arriver audit lieu de Lescluse par ce que les chemins au tour de la ville y sont pour lors sy effondrez et que iceux chassemairées seroient en danger de perdre lopportunité et commodite de leur marchie et vente ou a toutes heures de nuyt et de jour ilz pevent arriver et partir desdis lieux et avoir fait grant partie de leur voiage avant que pouvoir arriver ou partir dudit lieu de Lescluse. Et plus nen scet sur tout diligemment examine et interroghuie.

Au VIIe jour

Cornille f. Pieters Inghelrams eagie de 68 ans ou environ franc hoste a present demourant en la ville de l'Escluse ... dist ... que la paroisse de Hanekeniswerve en laquelle gist Slepeldamme et la paroiche de Coxide sont tout deux principalement fondez et entretenuz de la negociacion de pescherie. Interroguie se esdites parroiches y a gens faisant et vivans d'autre negociacion que de la pescherie dit que oyl. Car il y a des vivans de labour par fachon que a present il ny a guerres a dire de la quantite et nombre de ceulx qui exercent le fait de la pescherie de ceulx qui vivent de la cultivation et laboraige de terres. Mais parcydevant contre ung vivant de laboraige de terres y solloit avoir quatre vivans de la pescherie de laquelle les habitans desdites paroisses ont de tout son temps et comme de ses predecesseurs il a oy de sy grant temps quil nest memoire du contraire paisiblement joy et use.

Sur les 27 et 28es dit et deppose que de tous son temps ne aussy au paravant comme il peut avoir par ces predicesseurs entendu les stiermans et pescheurs desdis deux lieux nont jamais demoure en la ville de lescluse ne y fait leur vente si non durant les derrenieres guerres quilz ont este constrains de y resider par ce que leurs maisons et manoirs estoient brulez et gastez et que se lesdits pescheurs ne porroient faire leur vente sur lesdis lieux de leur habitacion et demeure. Ilz seroient a la longue constrains de en partir et de les habandonner par ce que il leur est besoing sievir la maree qui est a toutes heures de jour et de nuyt par quoy eulx venant de la mer viendroient travailler et foulez en lieu ou il ne se porroient commodieusement aisier ne refressier et sans ce que bonnement ilz porroient faire leur prouffit de leur dite pescherie tant pour la grant chierete des vivres qui est en la ville de les-

cluse envers quil est en leursdis lieux ou ilz ne paient aucunes assizes ne cueillotes. Comme aussy quilz navoient widengne ne prouffit de leurdit poisson par ce que les chassemarees qui font leur traite a Bruxelles, a Dendremonde, Malines, Alost et Louvain ne porroient venir querir ledit poisson en la ville de lescluse et estre en temps es lieux de leur vente; En este pour la dangereuse garde du poisson; en yver pour la difficulte des chemins et de lentree et yssue de ladicte ville. Et que se desdis lieux lesdis pescheurs et ceulx qui en vivent fussent partis lon ny porroient ne scauroit cueillir la porcion des pointinghes et settinghes qui par chascun an se lieve esdits lieux par ce que le residu des demourans ne porroient furnir la porcion et avant des pescheurs qui sen seroient absentes.

Sur le 28e article dit quil est commune voix et assez nottoire que leglise de Hanekinswerve est mere eglise des eglises de Saint Jehan et de Nostredame assises en la ville de lescluse.

Sur les 29 et 30e articles dist que Monseigneur Larchiduc prent tonlieu de tout poisson et autres denrees venans arrivans et passans a Slepeldamme.

Sur le 31e dit et depose que cest grant sceurete et bien que les pescheurs soient demourans esdits lieux pour lentretienance et deffence des dickes entre linundacion de la mer par ce que ilz y sont prez assiz et eulx ad ce bien cognoissans et quil a veu de son temps que a son de cloche tous les paysans de la entour ont este au long desdits dickes pour iceux garandir de rompture que touteffois se neussent este les pescheurs sy prochains et diligens lon ny fut jamais venu a temps a deffendre et garantir lesdits dickes trop bien; dit que pour le present il ny a point fort evident peril par ce que le Zwin est grandement amoindry et peu parfont par les bancqs qui y sont.

Sur le 32e article dit quil en a depose ce quil en scet par sa depposition sur les quatre premiers articles cy dessus. Et plus nen scauroit dire ne deposer. Sur tout diligemment examine et requis.

Jehan f. Adriaen Alaerds eagie de 47 ans ou environ laboureur et franc hoste demourant en la parroische de Hanekinswerve produit de la part desdits du Franc, dit et depose par son serment sur les 1, 2, 3, 4, 26, 27 et 28e articles quil est assez nottoire que le terroir du Franc est fonde tant sur le cultivaige et labour des terres que sur la pescherie quant aux lieux gisans sur la mer par ce que le terroir du pays du Franc nest que ung plat pays. Mesmement que quant ausdites plaches de Slepeldamme et de Coxide dont il a congnoissance, ils sont de tout anchiennete fondez et entretenuz del pescherie qyilz ont paisiblement fait et exerce allant et venant et y vendant leur poisson sans aucun empeschement ou destourbier trop bien que durant les derrenieres guerres les pescheurs se retirent dedans la ville de lescluse. Mais apres la paix et leurs manoirs reparez se sont retirez en leurdits lieux. Demande si pour le present la negociacion de la pescherie excede la negociacion de labouraige et cultivacion de terre dist que la pescherie est encoires au jour dhuy deux fois plus grande que celle qui consiste en labour. Demande combien de boits pescherets y a pour le present esdits lieux de Slepeldamme et de Coxide, dist quil en y a trois a Slepeldamme et deux a Coxide, et que par cy devant y a vingt ans que de Slepeldamme solloit partyr

trois buches et six boits. Et de Coxide six boits ou environ et deux buches. Demande quel nombre de personnes il faut pour la conduite dun boit dist que en este temps il en y faut huyt ou neuf et en yver douze ou quatorze. En outre pour mieux veriffier le contenu dudit 26e article ledit depposant a exhibe deux rolles en parchemin des zettinghes du terroir du Franc lune de lan quatre vingts et huyt et lautre de lan quatre vingts treize par ce que audit an quatre vingts huyt en ung rolle il y avoit assis deux cens IIII^{XX} douze personnes dont en lan quatrevingts treize ensuivant il nen y avoit que soixante quatre.

Sur les 30, 31 et 32e articles dit que se lesdits pescheurs ne peussent mener leur poisson et en faire leur vente sur leurdis lieux ilz seroient constrains de les habandonner par ce que en venant de la mer il fault quilz se rafraichissent prendent leurs necessitez ce que bonnement ne porroient faire en lieu aultre que en leur demeure et que quant ores ilz ne porroient mener ne faire la vente de leur poisson sur leurdis lieux il luy semble que les pescheurs ne se retiroient jamais audit lieu de lescluse tant pour la chierte des vivres que pour cause quilz navroient point de widengne de leurdit poisson des chassemarees et marchans de pluseurs lieux de Flandres et de Brabant y alleghant les raisons deposez par les tesmoings precedens. Aussi que pour le partement desdits pescheurs les pointinghes et zettinghes ne se y porroient cueillir si demendroit a neant le service divin qui se fait esdites eglises parrochiales esdis lieux par ce que icelui service est le plus entretenu des aumosnes et contribucions desdis pescheurs. Semblablement que ce porroit tourner a grant inconvenient pour lentretienance et deffence des dicques. Car ce sont gens eulx en ce bien congnoissans et experts par ce quil a veu de son temps par pluseurs foiz que se neust este la diligence desdis pescheurs le pays eust este en grant dangier dinundacion. Et plus nen scet sur tout examine et requis.

Audit jours

Matthijs f. Gillis Costers eagie de 55 ans ou environ Franc hoste demourant en la paroisse de Erdenbourg lez Coxide dist et depose par son serment sur les 1, 2, 3, 4, 26, 27, 28, 29, 30, 31 et 32e articles que de tout son temps il a veu et sceu par ce que autrefois et par lespace de vingt huyt ans il a demoure en la paroisse de Coxide que le principal entretènement des lieux de Slepeldamme et de Coxide est de la negociacion de pescherie. Et moiennant icelle les habitans des parroisses de Hanekinswerve et de Coxide ont este puissans et resseans des furnir aux pointinghes et zettinghes du terroir du Franc sourvenans par chascun an a paier pour la porcion desdites parroiches lesquelz il dist estre diminuez et depopulez de beoostere depuis lan LXXIX jusques a present telement que de trois cens XXVIJ personnes il nen y a de present que environ soixante dix contribuans et payans les charges. Ad ce exhibant certain rolle en parchemin dudit an soixante dixnoeuf. Et par cy devant poent avoir vingt ans ou environ, il solloit avoir audit Coxide sept boitkins de pescheurs que petits que grants ou a present il nen y a que deux. Et a Slepeldamme autant ou plus ou a present il nen y a que deux ou trois. Demande combien de personnes il fault pour la conduite de ung boit dist

dix ou douze personnes. En outre quil est vraysemblable que se les pescheurs ne peussent faire vente de leur poisson es lieux de leur demeure et residence que a la longue ilz seroient constrains den partir et transporter leurs demeures en Zeellande ou ailleurs ou trouveroient widengne de leur poisson et raisonnable pris de vivres sans paier assis ou maltote et que par le partement diceulx pescheurs les charges des deniers que il convient paier ne se y porroient trouver et que le service divin esdites eglises parrochiales ne seroit entretenu. Semblablement que les dickes seroient au besoing mal garantiz et deffenduz contre limpetuosite et tempeste de la mer et combien que a lentretenace diceulx ilz ne paient guerres ou riens par ce quilz nont aucunes terres gisans es wateringhes. Toutesvoies a la deffence diceulx ilz y sont bien seans. Demande se ausdis lieux de Slepeldamme et de Coxide ny arrivent aucuneffois aucuns boits chargez de poissons autres que diceulx lieux dit que oyl pour la bonne yssue quilz y trouvent de chassemarees et marchans de plusieurs lieux tant de Brabant que de Flandres. Demande se la mesme yssue et commodite ilz ne scaroient avoir en la ville de lescluse dist que non en y assignant les raisons declarees par les precedens tesmoings. Et plus non scet sur tout bien requis et examine.

Au VIIIe jour

Messire Gabriel Scolleboone presbytre eagie de 50 ans ou environ pour le present resident en la ville de lescluse dit et deppose in verbo sacerdotis sur le contenu des 1, 2, 3, 4, 26, 27, 28, 29, 30, 31 et 32e articles que par ce que auparavant les derrenieres guerres il a demoure au lieu de Slepeldamme paroisse de Hanekinswerve lespace de size ans continuelz estant chappellain des pescheurs illecq. Il scet et congnoit que le principal entretenement desdis lieux de Slepeldamme et de Coxide gist en la negociacion de la pescherie que de tout temps se y est faite et exerce sans quil ayt sceu que en ce lon ayt fait ausdis habitans aucun empeschement ou destourbier. Scet ausy que toute la widengne et distribucion de leur poisson se fait par marchans et chassemarees qui en font leur traite en plusieurs lieux et villes de Brabant comme a Bruxelles, Malines, Louvain et de Flandres comme Gand, Dendremonde, Alost et Audenaerde. Dist en outre se lesdis pescheurs ne porroient faire la vente es lieux de leur demeure et quilz fussent constrains de mener leur poisson en la ville de lescluse lesdis pescheurs a la longue habandonneroient leurs habitacions et demeures car ilz ne scauroient faire leur prouffit de leur poisson comme ilz font a present sur leursdis lieux en y assignant les meismes raisons declarees par les tesmongs precedens. En y adjoustans quil fait a craindre que se lesdis pescheurs ne porroient faire leur dite negociacion par la fachon quil ont exerce jusques a present que plutost ilz se transporteroient en aultres ports ouvers de Flandres et de Zeellande que en la ville de lescluse pour plusieurs incommoditez que par ce ilz en averoient. Dist en outre que le departement des pescheurs et stiermans desdis lieux causeroit la ruyne et desolacion des eglises et service divin qui se fait en icelles par ce que iceulx services sont le plus entretenuz des bienfaiz venans de ladicte pescherie.

Que plus est que le residu des habitans qui y demouroit seroit tant travaillee des pointinghes et settinghes et autres charges quil fait a doubter que semblablement et en parte fin ilz habandonnoient lesdis lieux et que par icelle depeupulacion porroit sourvenir grant dangier de linundacion aussy bien par les eauwes douches qui navront point dyssee par ce que le canal illec ne seroit point entretenu que par tempeste de mer; disent en oultre que leglise de Hanekinswerve est mere eglise et premiere des eglises de Saint Jehan et de Nostre Dame scituees en la ville de lescluse ce quil scet par les ceremonies et recongnissances que font lesdites eglises a celle de Hanekinswerve. Aultre chose ne plus avant ne scaroit deposer en ceste partie. Sur le tout bien interroghue et examine.

Audit jour

Jehan f. Laurens Mersman eagie de 46 ans ou environ demourant en la paroisse de Coxide produit en ceste partie par lesdis du Franc sur tous les articles dessusdis, dit et deppose par son serment que passe 32 ans ou environ il a continuellement demoure audit lieu de Coxide fors du temps des derrenieres guerres faisans sa princhipalle negociacion du fait de la pescherie et na jamais sceu que ceulx qui se sont mellez du fait de la pescherie tant au lieu de Coxide comme a Slepeldamme ayent este constrains de mener leur poisson ne faire la vente diceluy ailleurs que esdis lieux. Car les marchans chassemairées et autres ont tousiours acoustume de y venir querir et acheter ledit poisson pour incontinent le mener en pluseurs et divers lieux tant de Brabant comme de Flandres. Disant en oultre que se les pescheurs fussent tenus de mener leur poisson en la ville de lescluse ilz seroient constrains de habandonner leurs demeures par especial en yver temps et que plus est ilz se retireroient plutost a Flissinghes ou en autres ports ouvers de Zeellande ou de Flandres que audit lieu de lescluse. Meismement quil y a a Flissinghes ung homme Jehan de Moye bailly dudit lieu qui puis nagaires a fait faire audit lieu de Flissinghes dix huyt maisons de pescheurs et par pluseurs fois a sollicite et encoires sollicite journellement les pescheurs desdis lieux affin quilz se y voulsissent retraire eulx presentans louage et demeure pour ung an sans en paier aucun louage. Demande combien de boits y a a present a Coxide et a Slepeldamme etc., dit que audit lieu de Coxide il nen y a a present que deux et a Slepeldamme trois ou par cydevant il y en souloit avoir neuf ou dix en chascun desdis lieux et quil faut a chascun boit lun parmy lautre neuf ou dix personnes. Dit en apres se lesdis pescheurs ne peussent demourer faisant leurdite negociacion et vente de leur poisson esdis lieux ainsy quilz ont acoustume quil est vraysemblable quilz sen partiroient et que par ledit partement les deux eglises et le service divin que lon a acoustume de celebrer viendroient du tout a neant. Car les pescheurs ont de tout temps este et sont les principaulx qui les ont entretenuz. Semblablement quil fait a doubter que par le partement desdis pescheurs qui sont beaucoup la plus grande partie des habitans esdites paroisches les aultres paroischiens vivans de leur labour ne soient aussy constrains de eulx en partir en tant quil ne leur seroit possible de furnir aux pointinghes zet-

tinghes et aultres charges comme ilz auroient fait au paravant par ce que lui qui deppose scet de vray que audit lieu de Coxide ny a de present que deiz manoirs vivans de labour. Et que ceste depopulacion revienderoit aussy en diminucion du tonlieu que de tout temps lon a acoustume paier au prouffit de mondit Seigneur Larchiduc audit lieu de Slepeldamme. Et que en temps de tempeste par ce que lesdis pescheurs sont ceulx qui de prime front se mettent au remede sur les dickes pour iceux preserver comme les plus prochains et eulx mieulx en ce entendans, fait a craindre que bien grant dangier quelque jour en pourroit venir pour le pays. Et aultre chose ne scet sur tout requis et examine.

Audit jour

Jehan Lecke laboureur eagie de 59 ans ou environ demourant en la paroisse de Coxide interroguie sur le contenu des articles que dessus, dit et deppose par son serment quil y a 29 ans ou environ quil souloit hanter et frequenter la mer et negociacion de pescherie audit lieu de Coxide. Par quoy il scet que de tout son temps les lieux de Coxide et de Slepeldamme sont principalement fondez et entretenus de la pescherie et de ce que en deppent et que se lon ostoit icelle negociacion desdis lieux que le service divin qui sy celebre ordinairement ne se porroit continuer. Aussy que les pointinghes et zettinghes ne se y porroient cueillir par ce que en la paroische de Coxide quant les pescheurs en seroient partis il ny resteroit point le nombre de neuf personnes contribuans esdites charges. Se deviendroient icelles insupportables pour les demourans. Dit aussy que les dicques en ung besoing et comme souvent advient en porroient estre en dangier de rupture et de inundacion et que le tonlieu de Mondit Seigneur Larchiduc qui se paie audit lieu de Slepeldamme en seroit en non valoir qui est entre autres choses que de chascun boit au tant de foiz quil se mait en mer lon paie au prouffit de Monseigneur ung solz paris. Demande se au lieu de la Groede y a aussy aucune hantisse de pescherie dit que oyl. Mais cest de beaucoup la moindre partie, car il ny a a present que trois ou quatre boitkins a quatre personnes pour chascun boit et sy a grant multitude de vivans de la culture des terres; et que icelui lieu de le Groede est distant de la ville de lescluse deux lieues assavoir une lieue de la Oostburg. Ausi que lesdis boits de la Groede peu souvent prenent leur chemin par le Zwin de Lescluse mais par le Zwarte Gat sans aussy repasser par ledit Zwin. En oultre dit que se les pescheurs desdis Coxide et Slepeldamme ne peussent exercer leur fait de la pescherie par le fachon quilz ont use jusques a hores que lesdis lieux en seroient gastez et comme desiers. Aussy que la commune voix est entre lesdis pescheurs que plutost ilz se retireroient en Zeelande pour la sollicitacion promesses et avantage que ung burgmaistre de Flissinghe leur fait a celle fin ou a Heist ou a Blancqueberghe que en la ville de Lescluse. En assignant a ce teles raisons que aucun tesmoings precedens. Autre chose nen scet sut tout requis et examine.

Ceste information et enquete a este fermee et close par nous Rolland de Moerkercke et Anthoine Spillart commissaires en ceste partie etc., le 10e jour de juing lan Mil III^C III^{XX} XVIII. Tesmoing noz seings manuelz cy mis. (getekend :) R. de Moerkerke; A. Spillart